

ΜΤΕΣΑΣ

ὁ κραταῖος αὐτοκράτωρ τῆς Οὐγάνδας.

Ὁ Στάνλεϋ, ἐν τῷ λίαν ἐνδιαφέροντι βιβλίῳ αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ «διὰ τῆς σκοτεινῆς ἐρήμου», περιγράφει τὸν τρόπον καθ' ὃν ὁ Μτέσας, ὁ τοσοῦτον τοῖς χριστιανοῖς ἱεραποστόλοις φίλιος φανεῖς, ἐκάθητο μετὰ πληθύος ὑφ' ἐστῶτων ἀρχηγῶν, τεταγμένων ἀπὸ τοῦ θρόνου εἰς δύο ἀντιθέτους γονυκλινεῖς ἢ καθήμενας σειρὰς, τῶν ἄκρων κλειομένων διὰ τυμπανιστῶν, σωματοφυλάκων, δημίων καὶ ὑπηρετῶν. Ὁ Μτέσας ἢ Καβάκα, ὡς καλεῖται εἶναι αὐψηλός, μεγαλόφθαλμος, λεπτοφύης μέχρι νευροπαθείας ἀνὴρ, φορῶν μελανὴν ἐσθῆτα, καὶ λευκὸν ὑποκάμισον ἐζωσμένον διὰ χρυσοῦ. Ἐλαβέ με ἐκ τῆς χειρὸς μετὰ θέρμης καὶ ζέσεως, καὶ κύπτων οὐχὶ ἀνευ χάριτος μὲ προσεκάλεσε νὰ καθίσω ἐπὶ σιδηροῦ σκίμποδος. Ἐπερίμενα νὰ δώσῃ αὐτὸς τὸ παράδειγμα, εἶτα δὲ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐκαθίσαμεν.» Οὕτω ἤρχισεν ἡ πρώτη αὐτῶν συνέντευξις.

Πέντε ἡμέρας ὕστερον, ὁ Στάνλεϋ ἔγραφεν. Βλέπω ὅτι ὁ Μτέσας εἶναι κραταῖος αὐτοκράτωρ, μέγαλην ἔχων ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν γειτόνων του. Εἶδον σήμερον τὸν ταραξίαν Μανκορόγγον, βασιλέα τοῦ Οὔσνι καὶ τὸν Μιράμβο, τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο φάσμα τὸ διαταράττον τὰς διανοίας τῶν κατοίκων τοῦ Οὐγγιάμβιζι, ὧν αἱ πρεσβεύσεις γονυπετεῖς προσφέρουσι φόρον εἰς αὐτόν. Εἶδον 3000 στρατιώτας τοῦ Μτέσα σχεδὸν ἡμιπολιτευτούς. Εἶδον περὶ τοὺς ἑκατὸν ἀρχηγούς αἵτινες ἠδύνατο νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν βαθμίδα ὡς τοὺς ἄνδρας τοῦ Ζανζιβάρ καὶ Ὁμάν, ἐνδεδυμένοι ἐν πλουσίαις ἐσθῆσι καὶ ὀπλισμένοι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ παρετήρησα μετ' ἐκπλήξεως τοιαύτην τάξιν καὶ νόμον οἷος παρατηρεῖται παρ' ἡμιπολιτίστοις λαοῖς.»

Ἡ ἐκτεταμένη περιοχὴ τῆς Ἀφρικῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἡ περιλαμβάνουσα τὰ πολυάριθμα μικρὰ βασίλεια ἐφ' ὧν ὁ Μτέσας ἄρχει, κεῖται πρὸς μέσην μερίαν τοῦ Λευκοῦ Νεῖλου, πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς ἐκτεταμένης λίμνης Βικτορίας Νυάνζης, καλυπτούσης 40,000 τετραγ. μίλια, περιστοιχιζομένης δὲ ἐξ ἀπειραρίθμου πληθυσμοῦ. Ὁ Μτέσας ἐδέξατο τὸν χριστιανισμὸν τῇ προτροπῇ τοῦ Στάνλεϋ ὅστις ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐν μεταφράσει τμήμα τῆς Γραφῆς περιλαμβάνον ὁλόκληρον τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ. Τοσοῦτον δὲ νῦν χαριστήθη ἐκ τούτου, καὶ ἐκ τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τῶν πράξεων τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν Μουσουλμάνων, ὥστε ἔφερε τὸ ζήτημα ἐνώπιον μεγάλης συρροῆς λαοῦ, «Πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν Μωϋσῆν, ἢ εἰς τὸν Μωάμεθ; Ἡ ἀπάντησις τινων ἐξ αὐτῶν ἦτον ὅτι θὰ ἐπροτίμων πρὸ κρείττον, ἀλλὰ πῶς ἠδύνατο νὰ μάθωσι ποῖος λέγει τὴν ἀλήθειαν;

Ὁ Μτέσας ἐμειδίασε καὶ εἶπε, — Ἀληθῶς θέλω τὸ κρείττον, καὶ θέλω τὸ ἀληθὲς βιβλίον, ἀλλ' ὁ Κατεκίρο ἐρωτᾷ, πῶς θέλωμεν γνωρίσαι ποῖον εἶναι ἀληθές; Καὶ ἐγὼ τῷ ἀπαντῶ, ἀκούσανταί μοι: Οἱ Ἀραβες

καὶ οἱ Λευκοὶ φέρονται ἀκριβῶς ὡς διδάσκονται ὑπὸ τῶν βιβλίων των, δὲν ἔχει οὕτω; Οἱ Ἀραβες ἔρχονται ἐδῶ δι' ἐλέφαντα καὶ ἀνδράποδα, καὶ εἶδομεν ὅτι δὲν λαλοῦσι πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀγοράζουσιν ἀνθρώπους τοῦ ἰδίου αὐτῶν χρώματος καὶ τοὺς μεταχειρίζονται κακῶς, δένοντες αὐτοὺς δι' ἀλύσεων καὶ τύπτοντες αὐτούς. Οἱ λευκοὶ, ὅταν προσφέρονται αὐτοῖς δούλοι, τοὺς ἀποποιοῦνται λέγοντες: Πρέπει νὰ ὑποδουλώμεν τοὺς ἀδελφούς μας; Οὐχὶ ἡμεῖς ἐσμὲν

Ὁ Μτέσας.

πάντες τέκνα Θεοῦ. Δὲν ἤκουσα λευκὸν νὰ εἴπῃ ἀκόμη ψεῦδος. Ὁ Spéke ἦλθεν ἐνταῦθα, προσηνέχθη καλῶς, καὶ ἐπροχώρησε εἰς τὸν δρόμον του μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γράντ. Δὲν ἠγόρασαν δούλους· οὔτε ὁ Στάνλεϋ ἠθέλησε νὰ πάρῃ δούλους. Ποῖος Ἀραβὶς θὰ ἀπεποιεῖτο δούλους ὡς οἱ λοικοὶ οὗτοι ἄνθρωποι; Καί τοι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐμπόριον δούλων, δὲν εἶναι λόγος ὅτι δὲν εἶναι κακόν· καὶ ὅταν σκεφθῶ ὅτι οἱ Ἀραβες καὶ οἱ λευκοὶ πράττουσιν ὡς διδάσκονται, λέγω ὅτι οἱ λευκοὶ εἶναι ὑπέρτεροι· ἵκαν τῶν Ἀράβων

φρονῶ, ἐπομένως, ὅτι τὸ βιβλίον των πρέπει νὰ ᾖται καλλίτερον βιβλίον ἢ τὸ τοῦ Μωάμεθ, καὶ ἐξ ὧσιν ὁ Στάνλεϋ μοὶ ἀνέγνωσε ἐκ τοῦ βιβλίου του, δὲν βλέπω τὸ ὅποιον δυσκόλως νὰ δύναμαι νὰ πιστεύσω. Τὸ βιβλίον ἀρχεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου τοῦτου, λέγει πῶς ἐγένετο, καὶ εἰς πόσας ἡμέρας μᾶς δίδει τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ Μωϋσέως, καὶ τοῦ Προφήτου Σολομώντος καὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τῆς Μαρίας. Τὸ ἤκουσα καὶ νυχαισθήτην, τώρα σὰς ἐρωτῶ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸ βιβλίον τοῦτο ἢ τὸ βιβλίον τοῦ Μωάμεθ ὡς ὁδηγὸν ἡμῶν;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, βλέποντες ποῦ προφανῶς ἐκλινεν ἡ ἰδέα τοῦ Μτέσα, πάντες ἀπήντησαν, «Θὰ λάβωμεν τὸ βιβλίον τοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου» ἀκούσας τὴν ἀπάντησιν αὐτῶν, πρόδηλος ἐκλαμψις χαρὰς ἀνῆλθεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος.

Τοιοιούτοτρόπως ὁ Μτέσας ἐγκατέλιπε τὸν Ἰσλαμισμόν καὶ ἠσπάσατο τὴν χριστιανικὴν πίστιν.

ΔΙΗΓΗΜΑ

(ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ).

ΠΩΣ ΕἰΣ ΟΒΟΛΟΣ ΠΑΡΗΓΑΓΕ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΝ

ΗΤΟΙ

Η ΤΙΜΙΟΤΗΣ ΕἶΝΑΙ Η ΑΡΙΣΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

[Συνέχεια, ἴδε ἀριθ. 11].

Ἦσα τιμὴ ὥφειλετο εἰς τὸν ἀξιόλογον, καὶ ἀγαθὸν κ. Νάϋλωρ διότι οὐδὲ σκιά ἀντιζηλίας διήλθε διὰ τῆς διανοίας αὐτοῦ περὶ τοῦ Δικ, καὶ τοι ἠλπιζε νὰ ἀναθρέψῃ τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα εἰς τὸ ἔργον του. Πλήρης καλαισθησίας καὶ νοημοσύνης αὐτὸς, ταχέως εἶδεν ὅτι ὁ παῖς εἶχεν ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθῇ διὰ τῶν προσόντων τούτων εἰς ἀσυνήθη βαθμὸν, καὶ ἠσθάνθη ὅτι ἔπρεπε πληρέστατα νὰ καλλιεργηθῶσιν.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ οἰκογένεια ἐφθασεν. Ὁ Δικ ἴστατο παρὰ τὴν εἴσοδον, λίαν εὐχαριστήσις διότι ἐπετράπη αὐτῷ νὰ διανοίξῃ τὰς πόλιν δι' ὧν εἰσῆλθεν ἡ ἀμαρτία, καὶ νὰ δεχθῇ μειδίᾳ καὶ νευμα παρὰ τοῦ σὶρ Τζῶν καθημένου ἐν αὐτῇ μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ.

Ἡ ἐκθεσις τὴν ὁποίαν ὁ κ. Νάϋλωρ ἠδυνήθη νὰ δώσῃ περὶ τοῦ Δικ ἦτο λίαν ἱκανοποιητικὴ διὰ τὸν ἀγαθὸν βραβώνον, καὶ συνεφώνησε καθολοκληρίαν μετ' αὐτοῦ ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ λάβῃ ὁ παῖς ποίαν τινα ἐκπαίδευσιν. Ὑπῆρχεν ἄριστον σχολεῖον ἐν τῷ χωρίῳ Δέγγχαμ καὶ ἱκανώτατος διδάσκαλος ἐν αὐτῷ. Τῷ Δικ λοιπὸν ἐπετράπη νὰ μεταβαίῃ καθεκαστὴν πρωίαν εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ νὰ ἀσχολῆται εἰς τὸν κῆπον μετὰ μεσημερίαν. Ὁ διδάσκαλος ἐπίσης συνεφώνησε νὰ τὸν διδάσκῃ λατινικὰ τρεῖς ἑσπέρας τὴν ἐβδομάδα.

«Ὁ σὶρ Τζῶν οὐδέποτε ποιεῖ ἡμίση πράγματα» παρετήρησεν ἡ κ. Νάϋλωρ εἰς τὸν σύζυγόν της «θὰ μωρῶσῃ καλῶς τὸν παῖδα καὶ θὰ ἴδῃς.»

«Θὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ γίνῃ αὐτὸς χρήσιμος εἰς ἐξυ-

τὸν,» ἀπήντησεν ὁ Νάϋλωρ. «Ὁ Δικ εἶναι παῖς, ἐὰν δὲν σφάλλω, ὥστε θὰ ἀμὴρ καλὴν χρῆσιν τῶν εὐκαιριῶν αἱ ὁποῖαι θὰ δοθῶσιν εἰς αὐτόν.»

Ὁ καιρὸς προέβαιεν. Ὁ Δικ ἔμαθε ταχέως, καὶ εὐπρόσπῃς τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ. Ἠγάπατο παρὰ πλείστον διὰ τὴν καλὴν τοῦ διαθέσιν καὶ προθυμίαν. Ὁ σὶρ Τζῶν ἔλαβε μέγα ἐνδιαφέρον εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ καὶ ἡ συζυγος αὐτοῦ καὶ θυγάτηρ πολλάκις ἔσαντο καὶ ἐλάλουν εἰς τὸν παῖδα ὅστις ἦλθεν εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Δέγγχαμ ὑπὸ τοιαύτας ἐξαιρετικὰς περιστάσεις.

Ἀλλ' ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ὑπάγωμεν, ὅτι δῆποτε καὶ ἂν συμβῇ ἡμῖν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, πάντοτε θέλομεν τύχει δυσκολιών, καὶ ὁ Δικ δὲν διατέλεσεν ἄμειρος τούτων, ἔτι καὶ ἐν τῷ εὐδαίμονι βίῳ ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Δέγγχαμ. Φαίνεται παρὰδοξόν ὅτι ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐχθρόν, ἀλλ' ὅμως εἶχεν. Ὑπῆρχε παῖς καλούμενος Γεώργιος Βένχαμ, ἐργαζόμενος ἐν τοῖς κήποις καὶ ὅστις ἐξ ἀρχῆς ἐθεώρησε τὸν Λονδίνειον νέον μετὰ ζηλοτυπίας καὶ ἀπαρεσκείας. Εἶδεν ὅτι ἀπῆλθε τῆς εὐνοίας τοῦ σὶρ Τζῶν καὶ τοῦ κ. Νάϋλωρ, ἔχων δὲ ταπεινὰ καὶ ἐγωϊστικὰς τάσεις, ἀπεστρέφτο αὐτὸν διὰ τὸν λόγον τοῦτον. Ἰνα μεταχειρισθῶμεν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐκφρασίαν, ἐπεθύμει νὰ τὸν σκάνῃ, ὥστε οὐδέποτε ἄφινε τὴν εὐκαιρίαν νὰ λέγῃ καὶ πράττῃ ὅ,τι, ὡς ἐνόμιζε, θὰ ἦτο δυσάρεστον εἰς αὐτόν. Εἶναι δὲ ἀξιοθαύμαστον πόση τυραννία δύναται νὰ ἐξασκῇ παρ' ἐνὸς παιδὸς ἐπὶ ἐτέρου ὅταν ζητῶνται αἱ εὐκαιρίαι. Ἐκρυπτε παραδείγματος χάριν ἐνίοτε τὰ κηπουρικὰ ἐργαλεῖά του ἵνα τὸν ἀναγκάσῃ νὰ καταναλίσκῃ χρόνον πρὸς ζήτησιν αὐτῶν, οὕτω δὲ νὰ προκαλῇ τὴν κατ' αὐτοῦ δυσἀρεσκίαν τοῦ κ. Νάϋλωρ. Ἡμέραν τινα κατὰ τὸ φθινόπωρον, ὅταν ὁ Δικ ἐπιμελῶς ἐσάρωνε τὰ καταπίπτοντα φύλλα ἐκ μιᾶς ἐκ τῶν διόδων, καὶ ἐπῆγε νὰ φέρῃ μονότροχον ἀμάξιον ὅπως τὰ μεταφέρῃ, εὗρεν ὅτι κάποιος κατὰ τὴν βραχεῖαν ἀπουσίαν του, διεσκορπίσε τοὺς σωρούς τοὺς ὁποῖους μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας ἐσώρευσεν εἰς κανονικὰς ἀποστάσεις, ὥστε ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ἐκ νέου. Εἶχε διαταγὴν νὰ τὸ τελειώσῃ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, καθ' ἣν ἡ κ. Τραλσθαῦ συνήθως ἤρχετο νὰ περιπατῇ ἐκεῖ, διότι ἦτο τὸ μέρος προσήλιον. Προσεπάθησε νὰ διευθετήσῃ πάλιν τὰ πάντα ἐγκαίρως, ἀλλὰ τὰ φύλλα εἰς τὴν ἄκρην τῆς ὁδοῦ ἦσαν ἐγκατεσπαρμένα πᾶσι καὶ οὐκ εἶχε ὅταν ἡ κυρία ἐφάνη μετὰ μιᾶς τῶν θυγατέρων της. Παρετήρησε τὴν ἀτραπὸν ἀσάρωτον, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Δικ νὰ τὴν καθαρίσῃ ἐνωρίτερον τὰς ἄλλας ἡμέρας· τὸ αὐτὸ εἶπεν καὶ εἰς τὸν κ. Νάϋλωρ ὀλίγον τι βραδύτερον ὅταν ἀπῆντησεν αὐτόν. Τοῦτο ἠνάγκασε τὸν κ. Νάϋλωρ νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν Δικ δι' ὀκνηρίαν, καὶ ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ εἰρημένον παρὰ τοῦ Δικ ὅτι τὰ φύλλα ἐσκορπίσθησαν ἦσαν ἀπλῆ πρόφασις, πρὸ πάντων ἀφοῦ ὁ Δικ δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ τίς τὸ ἔπραξε, καὶ τοι ἐνδεδυμένως ἦτο βέβαιος ὅτι ἐγίνωσκε.